

АНАЛІЗ ПЛАНУВАННЯ СПОРТИВНИХ І ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧИХ ЗАХОДІВ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УКРАЇНИ ЗА ПЕРІОД 2020-2024 РОКІВ

Ворона Віта Вікторівна,

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
доцент кафедри фізичного виховання і спорту
Сумського державного університету
ORCID ID: 0000-0003-4958-3019
Scopus Author ID: 57211336890

Лазоренко Сергій Анатолійович,

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри фізичного виховання і спорту
Сумського державного університету
ORCID ID: 0000-0001-6493-8514,
Scopus Author ID: 57417275400

Петренко Наталія Володимирівна,

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
доцент кафедри фізичного виховання і спорту
Сумського державного університету
ORCID ID: 0000-0002-8563-8606

Залучення осіб з інвалідністю до занять фізичною культурою і спортом залишається актуальним питанням сьогодення. На рівні держави створюються механізми для подолання існуючих фізичних, соціальних, психологічних, економічних, інституційних, логістичних і комунікаційних бар'єрів для осіб даної категорії, проводяться різноманітні заходи, спрямовані на їхню соціальну інтеграцію, фізичну реабілітацію, розвиток спортивних навичок та участь у змаганнях. Метою дослідження є здійснити аналіз нормативно-правової бази щодо планування спортивних і фізкультурно-оздоровчих заходів осіб з інвалідністю в Україні за період 2020-2024 років. Методи дослідження: аналіз наукових джерел, нормативно-правової бази Верховної Ради України та профільного Міністерства, методи статистичного аналізу. Результати. Аналіз нормативно-правових актів Верховної ради України дозволив констатувати, що на сьогодні в Україні спортивні і фізкультурно-оздоровчі заходи для осіб з інвалідністю інтегровані в національну Стратегію розвитку фізичної культури і спорту через різноманітні державні програми, законодавчі норми та інституційні механізми. У рамках цієї стратегії були розроблені та впроваджені плани заходів, спрямовані на залучення осіб з інвалідністю до фізкультурно-спортивної реабілітації та підготовки спортсменів до участі в Паралімпійських і Дефлімпійських іграх. Протягом 2020-2024 років було заплановано 1799 спортивних змагань, 3161 навчально-тренувальних і 143 реабілітаційно-спортивних зборів, а їх кількість варіювалася залежно від року і мала загальну тенденцію до збільшення з року в рік. В Єдиному календарному плані приділяється значна увага спортивним заходам для осіб з інвалідністю, що підтверджується зростанням кількості змагань на 19,5% у 2024 році, порівняно з 2020 роком. Кількість запланованих заходів з підготовки спортсменів зросла на 38,8-60,9% за останні чотири роки. Таким чином, за останні 5 років спостерігається тенденція до збільшення кількості спортивних заходів для осіб з інвалідністю. Водночас кількість спеціально запланованих фізкультурно-оздоровчих заходів для даної категорії осіб за досліджуваний період залишається незмінною.

Ключові слова: особи з інвалідністю, нормативно-правова база, планування спортивних і фізкультурно-оздоровчих заходів.

Vorona Vita, Lazorenko Serhii, Petrenko Nataliia. Analysis of the planning of sports and physical fitness activities for people with disabilities in Ukraine for the period of 2020-2024

The involvement of people with disabilities in physical culture and sports remains a pressing issue today. At the state level, mechanisms are being developed to overcome the existing physical, social, psychological, economic, institutional, logistical, and communication barriers for individuals in this category. Various initiatives aimed at their social integration, physical rehabilitation, development of sports skills, and participation in competitions are also being implemented. The aim of the study is to analyze the regulatory framework regarding the planning of sports and physical fitness activities for people with disabilities in Ukraine for the period of 2020-2024. The research methods include the analysis of scientific sources, the regulatory framework of the Verkhovna Rada of Ukraine and the relevant Ministry, as well as statistical analysis methods. The analysis of the regulatory framework of the Verkhovna Rada of Ukraine has revealed that sports and physical fitness activities for people with disabilities in Ukraine are integrated into the National Strategy for the Development of Physical Culture and Sports through various state programs, legislative norms, and institutional mechanisms. Within the framework of this strategy, plans have been developed and implemented to involve people with disabilities in physical-sports rehabilitation and to prepare athletes for participation in the Paralympic and Deaflympic Games. During the period of 2020-2024, 1,799 sports competitions, 3,161 training sessions, and 143 rehabilitation-sports camps were planned. The number of these events generally showed an increasing

trend year-to-year. The Unified Calendar Plan places significant emphasis on sports events for people with disabilities, as evidenced by a 19.5% increase in the number of competitions in 2024 compared to 2020. The number of planned events for athlete preparation has increased by 38.8-60.9% over the past four years. Thus, over the past 5 years, there has been a tendency to increase the number of sports events for persons with disabilities. The number of specially planned wellness activities for this category of people during the researched period remains unchanged.

Key words: *people with disabilities, regulatory framework, planning of sports and physical fitness activities.*

Вступ. В Україні, як і у світі, досі залишається не вирішеною проблема фізичної активності осіб з інвалідністю. На цей аспект безпосередньо вказують науковці, які займаються вивченням таких напрямків як адаптивна фізична культура, адаптивний, паралімпійський і дефлімпійський спорт [10; 11; 17]. На думку авторів, ця проблема може бути пов'язана з недостатньою кількістю фахівців, які працюють з особами з інвалідністю, через відсутність належної кількості закладів вищої освіти, що займаються підготовкою відповідних для такої роботи кадрів [3; 9; 16]. Також вказується на існування бар'єрів, які впливають на залучення осіб з інвалідністю до участі у фізичній культурі і спорті. Серед них зазначають: фізичні, соціальні, психологічні, економічні, інституційні, логістичні і комунікаційні [1;11].

В Законі України «Про фізичну культуру і спорт» чітко прослідковується прагнення держави до залучення осіб з інвалідністю до занять фізичною культурою і спортом за рахунок надання рівних можливостей усім громадянам, для занять фізичною культурою і спортом, сприяння соціальній інтеграції та реабілітації осіб з інвалідністю через участь у фізичній культурі та спорті, доступу осіб з інвалідністю до спортивних споруд і занять у дитячо-юнацьких спортивних школах для дітей і молоді з інвалідністю. Також забезпечується підтримка діяльності спортивних організацій, що займаються розвитком спорту для осіб з інвалідністю, та виділення коштів з державного та місцевих бюджетів на підтримку програм з фізичної культури та спорту для осіб з інвалідністю. Обов'язковим є забезпечення адаптивного фізичного виховання в закладах освіти для дітей та молоді з інвалідністю. Держава сприяє розвитку адаптивного спорту, забезпечуючи створення умов для участі осіб з інвалідністю у спортивних змаганнях на всіх рівнях [15].

Відповідно до національної Стратегії розвитку фізичної культури і спорту України до 2028 року [14] (далі – Стратегія), для осіб з інвалідністю проводяться різноманітні заходи, які спрямовані на їхню соціальну інтеграцію, фізичну реабілітацію, розвиток спортивних навичок та участь у змаганнях. Більш детальне дослідження кількісних показників, запланованих за період 2020-2024 років спортивних і фізкультурно-оздоровчих заходів, дозволить зрозуміти тенденцію залучення осіб з інвалідністю до занять фізичною культурою і спортом, а також реалізацію Стратегії в плані організації заходів для осіб з інвалідністю.

Матеріали та методи. У процесі дослідження використовували аналіз наукових джерел, нормативно-правової бази Верховної Ради України та профільного Міністерства, методи статистичного аналізу.

Результати. Як відомо, участь у спортивних і фізкультурно-оздоровчих заходах має багатогранний позитивний вплив на життя осіб з інвалідністю, який проявляється у вигляді покращення фізичного здоров'я, підвищення самооцінки та самоповаги, розвитку соціальних комунікацій, інтеграції до суспільства, розвитку життєвих навичок і вмінь, зменшення стресу і тривожності, вдосконалення адаптивних навичок.

На сьогодні в Україні спортивні і фізкультурно-оздоровчі заходи для осіб з інвалідністю інтегровані в національну Стратегію розвитку фізичної культури і спорту через різноманітні державні програми, законодавчі норми та інституційні механізми.

Аналізуючи національну Стратегію [14], слід відмітити, що вона включає розвиток спорту для осіб з інвалідністю, як один з пріоритетів. Для її реалізації розпорядженням Кабінету Міністрів України було затверджено «План заходів на 2021-2022 роки щодо реалізації першого етапу Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року» [13] і «План заходів на 2023 і 2024 роки щодо реалізації другого етапу Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року» [12], які мають незначні відмінності у змісті і передбачають в межах напрямку «Фізично активна нація» залучення осіб з інвалідністю до участі в інформаційних заходах, організацію заходів з фізкультурно-спортивної реабілітації.

При розгляді напрямку «Спорт вищих досягнень», слід відмітити заплановані заходи для осіб з інвалідністю, які передбачають забезпечення умов для ефективної підготовки спортсменів до участі в Паралімпійських і Дефлімпійських іграх. Це стосується моніторингу результатів виступу спортсменів і їх відбору до складу національних збірних команд України, участі у престижних змаганнях; організації і проведення офіційних спортивних заходів, представлених в Єдиному календарному плані фізкультурно-оздоровчих, спортивних заходів та спортивних змагань України.

В межах реалізації Стратегії заплановано заходи із залучення і підготовки кадрів для роботи зі спортсменами з інвалідністю різної кваліфікації; заходи матеріально-технічного забезпечення; заходи інформаційно-просвітницької і антидопінгової діяльності; заходи з відновлення спортивної інфраструктури з обов'язковою умовою їх доступності для осіб з інвалідністю [14].

Найбільш деталізоване відображення характеристик заходів подається в Єдиному календарному плані фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів України, який складається на один календарний рік і затверджується наказом Міністерства молоді та спорту України. Аналіз відповідних планів за період 2020-2024 років

дозволив визначити кількість запланованих заходів для осіб з інвалідністю.

В Єдиному календарному плані фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів України на 2020 рік [4] в розділі «Календарний план спортивних заходів з видів спорту осіб з інвалідністю та фізкультурно-спортивної реабілітації» було заплановано усього 679 заходів. Серед цих заходів навчально-тренувальних зборів (НТЗ) – 329, всеукраїнських змагань – 185 і міжнародних – 138, реабілітаційно-спортивних зборів (РСЗ) – 27. Окремо подано комплекс заходів щодо підготовки і участі в XVI літніх Паралімпійських іграх, який включав 124 НТЗ і участь у змаганні. Серед заходів, які здійснював Національний комітет спорту інвалідів України, було зазначено 10 організаційно-методичних, 6 фізкультурно-спортивних з паралімпійських і дефлімпійських видів спорту і 6 фізкультурно-оздоровчих, усього – 22 заходи.

Аналогічний календарний план на 2021 рік [5] включав 568 заходів з видів спорту для осіб з інвалідністю. Було заплановано 232 НТЗ, участь у 164 міжнародних і 152 всеукраїнських змаганнях, 20 РСЗ. Серед заходів щодо підготовки і участі в XVI літніх Паралімпійських іграх заплановано 187 НТЗ і участь у змаганні. Заходи з підготовки до XIII зимових Паралімпійських ігор включали 10 НТЗ. А підготовка і участь у XXIV літніх Дефлімпійських іграх передбачала проведення в 2021 році 201 заходу, з яких 200 НТЗ та безпосередня участь у змаганні. Національним комітетом спорту інвалідів України у 2021 році було заплановано проведення 26 заходів з розвитку та популяризації паралімпійського та дефлімпійського руху та спорту, серед яких 14 організаційно-методичних, 6 фізкультурно-спортивних і 6 фізкультурно-оздоровчих.

У 2022 році в Єдиному календарному плані фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів України [6] було заплановано всього 877 заходів з видів спорту для осіб з інвалідністю. Серед них: НТЗ – 461, всеукраїнських змагань 182 і міжнародних – 208, РСЗ – 26. Для підготовки і участі в XXIV літніх Дефлімпійських іграх заплановано 200 НТЗ і участь у змаганні. Заходи з підготовки до XIII зимових Паралімпійських ігор включали 7 НТЗ і участь у змаганні. Підготовка до XX зимових Дефлімпійських ігор передбачала проведення 41 НТЗ в 2022 році. Серед заходів з розвитку паралімпійських і дефлімпійських видів спорту, які планував здійснювати Національний комітет спорту інвалідів України, заплановано 8 організаційно-методичних, 6 фізкультурно-спортивних і 6 фізкультурно-оздоровчих заходів з розвитку та популяризації паралімпійського та дефлімпійського руху та спорту.

У Єдиному календарному плані фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів України на 2023 рік [7] заплановано 1120 заходів з видів спорту для осіб з інвалідністю. Серед цих заходів 701 НТЗ, 171 всеукраїнських змагань і 213 – міжнародних, РСЗ – 35. Для підготовки до XX зимових Дефлімпійських ігор було заплановано 24 НТЗ і участь у змаганні. Національним комітетом спорту інвалідів України було заплано-

вано проведення 5 організаційно-методичних, 4 фізкультурно-спортивних і 6 фізкультурно-оздоровчих заходів з розвитку та популяризації паралімпійського та дефлімпійського руху та спорту.

У 2024 році заплановано, згідно з Єдиним календарним планом фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів України [8], 877 заходів з видів спорту для осіб з інвалідністю: 456 НТЗ, всеукраїнських змагань – 177 і міжнародних – 209, РСЗ – 35. Заходи з підготовки до XVII літніх Паралімпійських ігор включали проведення у 2024 році 177 НТЗ і участь у Паралімпійських іграх. А підготовка та забезпечення участі національних збірних команд України у XX зимових Дефлімпійських іграх передбачали проведення 12 НТЗ і змагання. Національний комітет спорту інвалідів України у цьому році запланував проведення 5 організаційно-методичних, 4 фізкультурно-спортивних і 6 фізкультурно-оздоровчих заходів з розвитку та популяризації паралімпійського та дефлімпійського руху та спорту.

Проаналізувавши плани за 5 років, можемо визначити динаміку кількісних показників запланованих за період 2020-2024 років спортивних і фізкультурно-оздоровчих заходів для осіб з інвалідністю. Найбільша кількість запланованих заходів у вигляді організації та/або участі у міжнародних і всеукраїнських змаганнях зафіксовано в 2022, 2023 і 2024 роках (рис. 1).

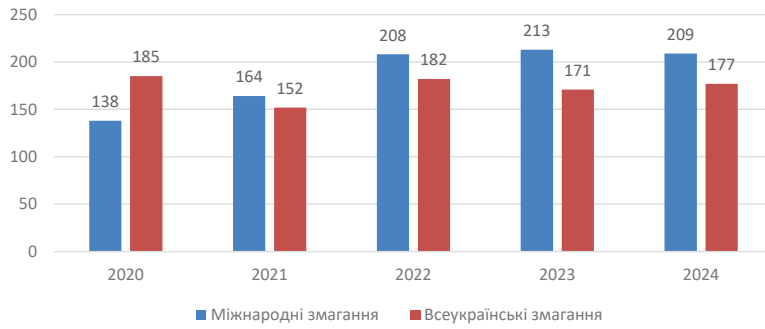
Аналізуючи кількість запланованих НТЗ і РСЗ за зазначений період, слід відмітити, що в 2023 році зафіксовано найбільшу кількість НТЗ, а в 2021 році – найменшу (рис. 2).

В той же час, звертаючи увагу на окремо подані плани підготовки та забезпечення участі національних збірних команд України у XVI літніх Паралімпійських іграх (2020 і 2021 рр.), у XIII зимових Паралімпійських іграх (2021р.), у XXIV літніх Дефлімпійських іграх (2021 і 2022 рр.), у XIII зимових Паралімпійських іграх (2022 р.), у XX зимових Дефлімпійських іграх (2022, 2023 і 2024 рр.), у XVII літніх Паралімпійських іграх (2024 р.), фіксуємо діаметрально протилежні дані щодо кількості НТЗ. В 2023 році було заплановано найменшу кількість НТЗ, а в 2021 році – найбільшу (рис. 3).

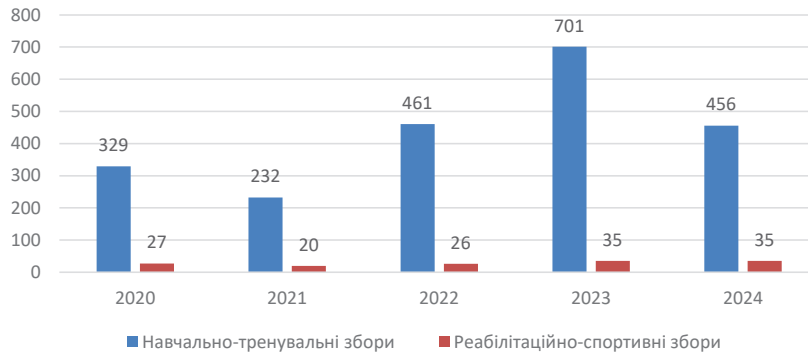
Для більш об'єктивної оцінки, вважаємо за потрібне, розглянути суміжно кількісні показники запланованих НТЗ з видів спорту для осіб з інвалідністю, враховуючи НТЗ з підготовки національних збірних команд України до змагань I рангу (рис. 4). Згідно з отриманими даними, кількість НТЗ має тенденцію до збільшення. Порівняно з 2020 роком, приріст запланованих підготовчих заходів за останні чотири роки коливався в межах 38,8-60,0%.

Кількість заходів, які були заплановані Національним комітетом спорту інвалідів України на період 2020-2024 років, в останні два роки знизилася за рахунок зменшення організаційно-методичних заходів з розвитку та популяризації паралімпійського та дефлімпійського руху та спорту, а саме різноманітних тренерських семінарів (навчання).

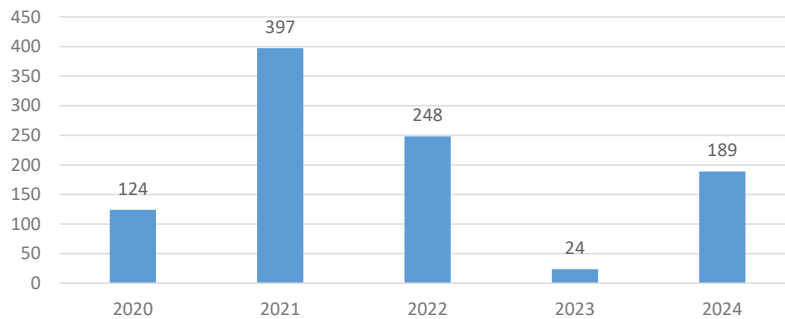
Слід відмітити, що з 2022 року в Єдиний календарний план фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів України внесені спортивні заходи, які проводяться

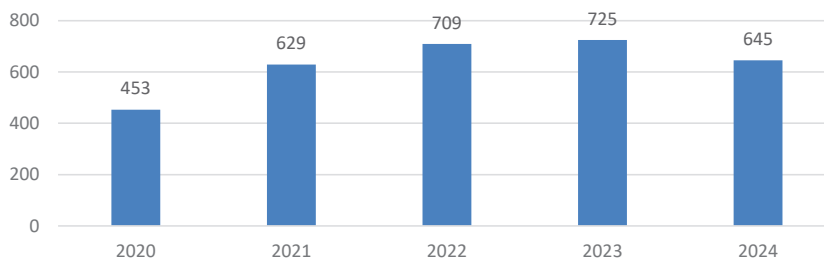
Рис. 1. Кількісні показники запланованих на період 2020-2024 років міжнародних і всеукраїнських змагань для осіб з інвалідністю

Рис. 2. Кількісні показники запланованих на період 2020-2024 років навчально-тренувальних і реабілітаційно-спортивних зборів для осіб з інвалідністю з різних видів спорту

Рис. 3. Кількісні показники запланованих на період 2020-2024 років навчально-тренувальних зборів для підготовки та забезпечення участі національних збірних команд України осіб з інвалідністю у змаганнях I рангу

Рис. 4. Кількісні показники запланованих на період 2020-2024 років навчально-тренувальних зборів для осіб з інвалідністю, включаючи підготовку національних збірних команд України до змагань I рангу

Міністерством у справах ветеранів України. Участь у цих заходах активно приймають особи з інвалідністю, отриманою внаслідок війни. Також, за даними Міністерства молоді та спорту України, у 2024 році в межах реалізації проекту «Активні парки: локації безбар'єрного дозвілля» до фізкультурно-оздоровчих заходів залучили понад 2 тисячі осіб з інвалідністю [2]. Ці ініціативи свідчать про створення додаткових механізмів залучення осіб з інвалідністю до занять фізичною культурою і спортом.

Висновки. Проведений аналіз планування спортивних і фізкультурно-оздоровчих заходів осіб з інвалідністю в Україні за період 2020-2024 років дозволив визначити динаміку і тенденції щодо залучення осіб з інвалідністю до занять фізичною культурою і спортом. В Єдиному календарному плані значна увага приділяється саме спортивним заходам з видів спорту осіб з інвалідністю. Спостерігається тенденція до збільшення кількості запланованих міжнародних і всеукраїнських змагань на 19,5% у 2024 порівняно з 2020 роком, а кількість запланованих навчально-тренувальних зборів зросла на 38,8% у 2021 році, на 56,5% і 60,0% – у 2022 і 2023 роках відповідно і на 42,3% – у 2024 році. Кількість запланованих РСЗ також має тенденцію до зростання в 2023 і 2024 роках.

Стовсно фізкультурно-оздоровчих заходів для осіб з інвалідністю, то в Єдиному календарному плані вони заплановані в межах діяльності Національного комітету спорту інвалідів України. Кожного року досліджуваного періоду планувалося по 6 Всеукраїнських оздоровчих заходів на рік з однаковою кількістю учасників у кожному заході.

Слід констатувати, що за останні 5 років спостерігається тенденція до збільшення кількості спортивних заходів для осіб з інвалідністю. Водночас кількість спеціально запланованих фізкультурно-оздоровчих заходів для даної категорії осіб за досліджуваний період залишається незмінною.

Література:

1. Бабенцова О. С., Вербовацька В. В., Курілович К. В., Сліпченко В. Р. Доступність спортивних центрів для людей з інвалідністю та маломобільних груп населення. *Modern problems of science, education and society* : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 2023. С. 235–240.
2. Безбар'єрність – один із ключових пріоритетів Мінмолодьспорту. *Міністерство молоді та спорту України* : офіц. вебпортал. URL: <https://mms.gov.ua/news/bezbariernist-odyn-iz-kliuchovykh-priorytetiv-minmolodsportu> (дата звернення: 20.07.2024).
3. Борисова О., Когут І., Маринич В. Особливості підготовки майбутніх фахівців сфери фізичної культури та спорту для роботи з особами з інвалідністю. *Фізична культура і спорт: досвід та перспективи* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Чернівці : ЧНУ, 2017. С. 122–124.
4. Єдиний календарний план фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів України на 2020 рік. *Міністерство молоді та спорту України* : офіційний вебпортал. URL: <https://mms.gov.ua/sport/yediniy-kalendarnij-plan-fizkulturno-ozdorovchih-ta-sportivnih-zahodiv/2020-rik> (дата звернення: 12.08.2024)
5. Єдиний календарний план фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів України на 2021 рік. *Міністерство молоді та спорту України* : офіційний вебпортал. URL: <https://mms.gov.ua/sport/yediniy-kalendarnij-plan-fizkulturno-ozdorovchih-ta-sportivnih-zahodiv/2021> (дата звернення: 12.08.2024)
6. Єдиний календарний план фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів України на 2022 рік. *Міністерство молоді та спорту України* : офіційний вебпортал. URL: <https://mms.gov.ua/sport/yediniy-kalendarnij-plan-fizkulturno-ozdorovchih-ta-sportivnih-zahodiv/2022-rik> (дата звернення: 12.08.2024)
7. Єдиний календарний план фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів України на 2023 рік. *Міністерство молоді та спорту України* : офіційний вебпортал. URL: <https://mms.gov.ua/sport/yediniy-kalendarnij-plan-fizkulturno-ozdorovchih-ta-sportivnih-zahodiv/2023-rik> (дата звернення: 12.08.2024)
8. Єдиний календарний план фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів України на 2024 рік. *Міністерство молоді та спорту України* : офіційний вебпортал. URL: <https://mms.gov.ua/sport/yediniy-kalendarnij-plan-fizkulturno-ozdorovchih-ta-sportivnih-zahodiv/2024-rik> (дата звернення: 12.08.2024)
9. Імас Є., Борисова О., Когут І. Особливості змісту професійної підготовки фахівців сфери фізичної культури та спорту щодо роботи з особами з інвалідністю. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2016. №3. С. 17–25.
10. Історичні, організаційні та соціальні аспекти розвитку спорту інвалідів : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів фіз. виховання і спорту з Грифом МОН / І. О. Когут та ін. Київ: Асконіт, 2011. 250 с.
11. Когут І. О. Соціально-гуманістичні засади розвитку адаптивної фізичної культури в Україні : монографія. Львів : СПОЛОМ, 2015. 284 с
12. План заходів на 2023 і 2024 роки щодо реалізації другого етапу Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 червня 2023 р. № 509-р. *Законодавство України* : база даних / Верхов. Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-2023-%D1%80#Text> (дата звернення: 08.08.2024)
13. Про затвердження плану заходів на 2021-2022 роки щодо реалізації першого етапу Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 163-р. *Державні сайти України* : база даних / Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-planu-zahodiv-na-20212022-roki-shchodo-realizaciyi-pershogo-etapu-strategiyi-rozvitku-fizichnoyi-kulturi-i-sportu-na-period-do-2028-roku-163-030321> (дата звернення: 08.08.2024)
14. Про затвердження Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 4 листопада 2020 р. № 1089. *Законодавство України* : база

даних / Верхов. Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 06.08.2024)

15. Про фізичну культуру і спорт : Закон України від 24.12.1993 № 3809-XII. *Законодавство України* : база даних / Верхов. Рада України. Дата оновлення: 01.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>

16. Розторгуй М. С., Передерій А. В., Товстоног О. Ф., Горлова Л. М. Професійна підготовленість тренера з адаптивних видів спорту як чинник ефективності підготовки спортсменів з інвалідністю. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2021. Вип. 2 (130). С. 101–104.

17. Шевчук О., Когут І., Маринич В. Організаційні засади реалізації інклюзивності у спорті. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2023. № 3. С. 86–95. DOI: <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2023.3.86-95>

References:

1. Babentsova, O. S., Verbovetska, V. V., Kurilovich, K. V., & Slipchenko, V. R. (2023). Dostupnist' sportyvnykh tsentriv dlya lyudey z invalidnistyu ta malomobil'nykh hrup naselennya [Accessibility of sports centers for people with disabilities and low-mobility groups]. *Modern problems of science, education and society : materialy VI Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi*. Kyiv, pp. 235–240 [in Ukrainian].

2. Bezbar'yernist' – odyń iz klyuchovykh prioritytiv Minmolod'sportu [Barrier-free environment – one of the key priorities of the Ministry of Youth and Sports.]. *Ministerstvo molodi ta sportu Ukrainy* : ofits. vebportal. <https://mms.gov.ua/news/bezbariernist-odyn-iz-kliuchovykh-prioritytiv-minmolodsportu> [in Ukrainian].

3. Borissova, O., Kogut, I., & Marynich, V. (2017). Osoblyvosti pidhotovky maybutnikh fakhivtsiv sfery fizychnoyi kul'tury ta sportu dlya roboty z osobamy z invalidnistyu [Features of training future specialists in the field of physical culture and sports to work with people with disabilities]. *Fizychna kul'tura i sport: dosvid ta perspektyvy* : materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf. Chernivtsi : CHNU. pp. 122–124 [in Ukrainian].

4. Yedynyy kalendarnyy plan fizkul'turno-ozdorovchykh ta sportyvnykh zakhodiv Ukrainy na 2020 rik [Unified calendar plan of physical fitness and sports events of Ukraine for 2020]. *Ministerstvo molodi ta sportu Ukrainy* : ofitsiynyy vebportal. <https://mms.gov.ua/sport/yedyniy-kalendarniy-plan-fizkulturno-ozdorovchih-ta-sportivnih-zahodiv/2020-rik> [in Ukrainian].

5. Yedynyy kalendarnyy plan fizkul'turno-ozdorovchykh ta sportyvnykh zakhodiv Ukrainy na 2021 rik [Unified calendar plan of physical fitness and sports events of Ukraine for 2021]. *Ministerstvo molodi ta sportu Ukrainy* : ofitsiynyy vebportal. <https://mms.gov.ua/sport/yedyniy-kalendarniy-plan-fizkulturno-ozdorovchih-ta-sportivnih-zahodiv/2021> [in Ukrainian].

6. Yedynyy kalendarnyy plan fizkul'turno-ozdorovchykh ta sportyvnykh zakhodiv Ukrainy na 2022 rik [Unified calendar plan of physical fitness and sports events of Ukraine for 2022]. *Ministerstvo molodi ta sportu Ukrainy* : ofitsiynyy vebportal. <https://mms.gov.ua/sport/yedyniy-kalendarniy-plan-fizkulturno-ozdorovchih-ta-sportivnih-zahodiv/2022-rik> [in Ukrainian].

7. Yedynyy kalendarnyy plan fizkul'turno-ozdorovchykh ta sportyvnykh zakhodiv Ukrainy na 2023 rik [Unified calendar plan of physical fitness and sports events of Ukraine for 2023]. *Ministerstvo molodi ta sportu Ukrainy* : ofitsiynyy vebportal. <https://mms.gov.ua/sport/yedyniy-kalendarniy-plan-fizkulturno-ozdorovchih-ta-sportivnih-zahodiv/2023-rik> [in Ukrainian].

8. Yedynyy kalendarnyy plan fizkul'turno-ozdorovchykh ta sportyvnykh zakhodiv Ukrainy na 2024 rik [Unified calendar plan of physical fitness and sports events of Ukraine for 2024]. *Ministerstvo molodi ta sportu Ukrainy* : ofitsiynyy vebportal. <https://mms.gov.ua/sport/yedyniy-kalendarniy-plan-fizkulturno-ozdorovchih-ta-sportivnih-zahodiv/2024-rik> [in Ukrainian].

9. Imas, Y., Borissova, O., & Kogut, I. (2016). Osoblyvosti zmistu profesiyanoi pidhotovky fakhivtsiv sfery fizychnoyi kul'tury ta sportu shchodo roboty z osobamy z invalidnistyu [Features of professional training of specialists in the field of physical culture and sports to work with people with disabilities]. *Fizychna vykhovannya, sport i kul'tura zdorov'ya u suchasnomu suspil'stvi -Physical Education, Sport and Health Culture in Modern Society*, no. 3, pp.17–25 [in Ukrainian].

10. Kogut, I. O., et al. (2011). Istorychni, orhanizatsiyni ta sotsial'ni aspekty rozvytku sportu invalidiv [*Historical, organizational, and social aspects of the development of sports for the disabled*]: navch. posib. dlya studentiv vyshchyykh navchal'nykh zakladiv fiz. vykhovannya i sportu z Hryfom MON. Kyiv: Asconit, 250 p. [in Ukrainian].

11. Kogut, I. O. (2015). Sotsial'no-humanistychni zasady rozvytku adaptyvnoyi fizychnoyi kul'tury v Ukraini [Socio-humanistic foundations of the development of adaptive physical culture in Ukraine] : monohrafiya. L'viv : SPOLOM, 284 p. [in Ukrainian].

12. Plan zakhodiv na 2023 i 2024 roky shchodo realizatsiyi drugoho etapu Stratehiyi rozvytku fizychnoyi kul'tury i sportu na period do 2028 roku [Plan of measures for 2023 and 2024 regarding the implementation of the second stage of the Strategy for the development of physical culture and sports until 2028]: *Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 9 chervnya 2023 r. № 509-r. Zakonodavstvo Ukrainy*: baza danykh / Verkhov. Rada Ukrainy. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-2023-%D1%80#Text> [in Ukrainian].

13. Pro zatverdzhennya planu zakhodiv na 2021-2022 roky shchodo realizatsiyi pershoho etapu Stratehiyi rozvytku fizychnoyi kul'tury i sportu na period do 2028 roku [On approval of the plan of measures for 2021-2022 regarding the implementation of the first stage of the Strategy for the development of physical culture and sports until 2028]: *Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 3 bereznya 2021 r. № 163-r. Derzhavni sayty Ukrainy* : baza danykh / Uryadovyy portal. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-planu-zahodiv-na-20212022-roki-shchodo-realizatsiyi-pershogo-etapu-strategiyi-rozvitku-fizychnoyi-kulturi-i-sportu-na-period-do-2028-roku-163-030321> [in Ukrainian].

14. Pro zatverdzhennya Stratehiyi rozvytku fizychnoyi kul'tury i sportu na period do 2028 roku [On the approval of the Strategy for the development of physical culture and sports for the period until 2028]: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 4 lystopada 2020 r. № 1089. Zakonodavstvo Ukrayiny : baza danykh / Verkhov. Rada Ukrayiny. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
15. Pro fizychnu kul'turu i sport [On physical culture and sports]: Zakon Ukrayiny vid 24.12.1993 № 3809-XII. Zakonodavstvo Ukrayiny : baza danykh / Verkhov. Rada Ukrayiny. Data onovlennya: 01.01.2024. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text> [in Ukrainian].
16. Rostorguy, M. S., Perederiy, A. V., Tovstonog, O. F., & Horlova, L. M. (2021). Profesiyna pidhotovlenist' trenera z adaptyvnykh vydiv sportu yak chynnyk efektyvnosti pidhotovky sport·smeniv z invalidnistyu [Professional readiness of a coach in adaptive sports as a factor of efficiency in training athletes with disabilities]. *Naukovyy chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova*, no. 2 (130), pp. 101-104. [in Ukrainian].
17. Shevchuk, O., Kogut, I., & Marynich, V. (2023). Orhanizatsiyni zasady realizatsiyi inklyuzyvnosti u sporti [Organizational principles of implementing inclusiveness in sports]. *Teoriya i metodyka fizychnoho vykhovannya i sportu*, no 3, pp. 86–95. <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2023.3.86-95> [in Ukrainian].